

ศึกษาแนวทางการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์

อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

A Study of Lief Procedure of Villeg Projects Preserving the Five Precepts of the Sanghas in Srivilai District, Bung Khan Province

พระเดช ธรรมสโร (ดอกขาวรัมย์)¹

PraDej Dhammasaro (Dokkhaorum)¹

พระมหาปริญา วรญาโณ²

PraMahaPharinya Worayana²

บุญส่ง ลินธุ์นอก³

Boonsong Sinnok³

¹²³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) เพื่อศึกษาการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ ตำบลนาสะแบง อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ รูปแบบการวิจัย การทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาใน 2 วิธี คืออาศัยเอกสารต่างๆและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตำบลนาสะแบง อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬจำนวน 30 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับความประพฤติที่ดีงามและการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ได้แก่ ศีล 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นที่เป็นประโยชน์แก่อกุศลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นนโยบายสำคัญของทางอาณาจักรและศาสนจักรซึ่งได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชนและเพื่อให้

ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น

กระบวนการในการจัดบุคคลเข้าทำงานของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันและมีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อวางแผนกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนมีการประชุมคณะกรรมการบ่อยครั้งมีการสรุปผลการดำเนินการเป็นระยะและมีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินการให้ดีขึ้นตลอดเวลาสำหรับข้อจำกัดด้านทรัพยากรนั้นก็มีการนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการสม่ำเสมอเพื่อหาแนวทางและวิธีในการแก้ไขข้อจำกัดต่างๆให้โครงการสามารถบรรลุตามเป้าหมายได้

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นคือการพัฒนาทางด้านศีลให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายอย่างมาประกอบการประพฤติปฏิบัติมีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจาการไม่ก้าวล่วงศีลได้นั้นจะต้องอาศัยการงดเว้นเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอยู่เป็นนิจเพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่างๆ พัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นคือการพัฒนาทางด้านศีลให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายอย่างมาประกอบการประพฤติปฏิบัติคือความสงบสันติภายในและความสงบสันติภายนอกมีกติกากฎระเบียบในการดำเนินชีวิตปราศจากทุกข์และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

คำสำคัญ: การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5; คณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย

Abstract

The results of research were found that the principle of Buddhist teachings related to the good behaviors and to make their living with the right conduct, that is, the five precepts, especially aiming at the benefits for the society in living together with happiness. "The village project preserving the five precepts" is the important policy of the Kingdom and the religious ruling authority that

participate in applying the principle of five precepts for people in every level and every family covering all locations by managing in the forms of projects for harmony and unity and the benefits of people and to create people to have good qualities by believing in the Buddhist teachings that result in the peace of the nation.

The process of managing individuals to work of the Sanghas in Srivilai District by establishing the committee and working party both the group of Sanghas and the state section and both Sanghas and officials establish the committee and working party for planning, policy determination, precise practice, often meeting of the committee, conclusion of the processing occasionally and improving the procedure all the time. The limitations of the resources are always brought in the meeting of the committee in order to find out the way and the method to solve the various limitations in order to make the project reach the goal.

The procedure of the village project preserving the five precepts of the Sanghas in srivilai District, Buengkan Province in order to develop the behavior better is that to develop the precepts in the mind as important. For daily life, the various topics of precepts consisting of various Dhamma are applied for practice by not violating the rough defilements. For physically and verbally violation of all precepts, one must abstain in order to apply for daily life constantly, to develop the behaviors from various unwholesome and to develop the behaviors better, that is, to plant the precepts in one's heart. In carrying on daily life, one must apply the principle of five precepts consisting of various Buddhist teachings for the practice, that is, for inside peace and outside peace, to have a rule and regulation in proceeding one's life without suffering and all obstacles and to be able to develop until free from suffering in the end.

Keyword: The procedure of the village project preserving the five precepts; the Sanghas in srivilai District

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาแล้วกว่า 2500 ปี นับตั้งแต่ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ และได้ประกาศพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสอนที่เป็นบรมสังฆะหรือความจริงอันประเสริฐที่เกี่ยวกับโลกและชีวิตที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ (มันเกียรติ โกศลนิรติวงศ์, 2541 : 28-29) ดังนั้นหลักคำสอนในทางพุทธศาสนาจึงมี 2 ระดับคือระดับสังฆธรรมและระดับจริยธรรมในบรรดาคำสอนที่เป็นโลกุตตระ (สังฆธรรม) และในระดับโลกียะ (จริยธรรม) ซึ่งคำสอนในระดับโลกุตตระเป็นคำสอนก็เพื่อมุ่งความหลุดพ้นหมดจากกิเลสเป็นคำสอนในระดับที่สูงคือนิพพานส่วนคำสอนระดับโลกียะเป็นคำสอนทั่วไปเพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในชาติปัจจุบันและชาติอื่นต่อไปเป็นคำสอนสำหรับผู้ที่ยังต้องการความเจริญและความสุขในสังสารวัฏหลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมในการดำรงชีวิตเช่นทานศีลสวรรค์ (นฤมล มาร์คแมน, 2543 : 1) เป็นต้น

การที่มนุษย์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏซึ่งยังเป็นความสุขในระดับของโลกียะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักธรรมที่เรียกว่าศีล 5 มาดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาได้เล็งเห็นคุณค่าของสังคัมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านกายจิตใจและสังคัมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัจจุบันนี้บุคลิกภาพด้านพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคัมเป็นอย่างมาก บุคลิกภาพเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นเฉพาะแต่ละคนหรือจะเรียกว่าเป็นแบบแผนความประพฤติของตนเองที่แสดงออกมามีลักษณะที่คล้ายคลึงกันบางส่วนนอกจากนี้บุคลิกภาพอันเกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่จะสามารถปรับตัวและการแสดงปฏิกิริยาได้ต่อบกับสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล (รังสรรค์ แสงสุข และคณะ, 2544 : 146)

สังคัมปัจจุบันนี้พฤติกรรมและอารมณ์ของบุคคลในสังคัมมีปัญหาขั้นรุนแรงเพราะขาดการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมทางด้านร่างกายและจิตใจพฤติกรรมยังเป็นผลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมมาโดยแต่ละคนไม่อาจจะเลือกสิ่งแวดล้อมของตนได้พฤติกรรมจึงมีทั้งที่สังคัมยอมรับและไม่ยอมรับเช่นปัญหาพิษสุราเรื้อรังสิ่งเสพติดการฆ่าคน (สุพัตรา สุภาพ, 2549 :

13) เป็นต้น อย่างไรก็ตามถ้าเราได้ดูข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ฟังจากวิทยุโทรทัศน์ซึ่งมักจะพบเรื่องวุ่นวายนานัปการเช่นปัญหาเศรษฐกิจปัญหาการเมืองการว่างงานการลักขโมยการฆ่าข่มขืนกระทำชำเราประกอบอาชญากรรมการทำร้ายอัตตะวินิบาตตนเองและการติดสิ่งเสพติดการฉ้อโกงการขายบริการทางเพศในเด็กวัยรุ่นนัยกพวกตีกันนักศึกษาขกพวกตีกัน เป็นต้น (จำลอง ดิษยวณิช, 2544 : 4)

จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วนและในโลกปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าศาสนานั้นมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมากพฤติกรรมทางศาสนาเป็นองค์ประกอบภายในโครงสร้างพฤติกรรมที่สามารถกำหนดรูปแบบทางการแสดงออกต่างๆของมนุษย์ได้เช่นความเชื่อความศรัทธาค่านิยมต่างๆอันเป็นวิถีที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติอยู่ในสังคมเหล่านี้มีบทบาทต่อการแสดงออกที่เป็นปฏิริยาตอบสนองให้เกิดการสร้างสรรค์อื่นๆการเรียนรู้ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดการตัดสินใจแม้แต่การเสริมสร้างในการเลือกสมาชิกในสังคมนอกจากนี้เรายังพบว่าศาสนามีบทบาทต่อต้านพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคมและสามารถบันดาลใจให้มนุษย์เปลี่ยนพฤติกรรมด้านต่างๆเช่นเศรษฐกิจการเมืองสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (วาริญา ภาวภูตานนท์ ฦมหาสารคาม, 2544 : 1-2)

ประเทศไทยนั้นมีการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลาอันยาวนานโดยเป็นสถาบันหลักและเอกลักษณ์ของชนชาติไทยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลาอันช้านานซึ่งหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นมุ่งส่งเสริมให้มีการคิดอย่างมีเหตุผลและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านร่างกายจิตใจและสังคมจึงมีหลักการที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมากสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้ใดมีสุขภาพสมบูรณ์สามารถควบคุมร่างกายและจิตใจได้เป็นอย่างดีจิตจะทำหน้าที่ควบคุมและสั่งการทำงานทุกอย่างของร่างกายให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552 : 2) ของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขพระพุทธศาสนามีหลักศีล 5 ที่เรียกว่าเบญจศีลเป็นแนวทางเบื้องต้นเพื่อมีคุณธรรมจึงจะสามารถขัดเกลานิสัยใจคอให้มนุษย์มีความประณีตยิ่งขึ้นมีความประพฤติและการกระทำที่ตรงมรู้จักยับยั้งชั่งใจจะกระทำจะพูดจะคิดก็ต้องไตร่ตรองให้รอบคอบดีเสียก่อน (บุญมี แทนแก้ว, 2557 : 5-6) ถ้าสังคมขาดการควบคุมด้วยศีลลวงละเมียดลิตธิของผู้อื่นด้วยกายบ้างทางทรัพย์สินบ้างมนุษย์จะรู้สึกหวาดหวั่นสะพรึงกลัวไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินถ้าสังคมควบคุมด้วยศีลไม่ประทุษร้ายกันด้วยกายวาจาสังคมของเราจะน่าอยู่มา

ทีเดียวก (บุญมี แทนแก้ว, 2549 : 37-38) ดังนั้น ศิลปะแล้วปกติเย็นระเปียกวินัยเป็นต้นกล่าวคือผู้มีศิลปะต้องมีกายวาจาและใจเย็นสบายไม่เร่าร้อนด้วยราคะโทสะและโมหะเป็นผู้มีกายสุจริตวจีสุจริตและมโนสุจริตศีล 5 จึงเป็นข้อปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อสังคมจึงจำเป็นต้องเข้าใจในศีล 5 เพื่อเป็นประโยชน์แก่คนรักษาเองและเพื่อความสงบสุขของสังคมด้วย (พระเทวินทร์ เทวินโท, 2544 : 38)

ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางอาชญากรรมการทำลายล้างผลาญซึ่งกันและกันการปล้นชิงทรัพย์สินการทำความผิดทางเพศการโกหกหลอกลวงและการเสพสิ่งเสพยาเสพติดให้โทษดังเช่นที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อสารมวลชนอยู่บ่อยๆตลอดถึงปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองการปกครองเมื่อว่าโดยสรุปล้วนแต่เป็นการประพาศติผิดในเรื่องการละเมิดศีล 5 ทั้งสิ้นเพราะคนยึดเอาประโยชน์ตนและพวกพ้องเป็นใหญ่ไม่ใส่ใจผลกระทบต่อส่วนรวมขาดความรับผิดชอบเห็นผิดเป็นชอบในขณะที่สังคมเปลี่ยนไปประกอบกับขาดความเข้าใจหลักศีลธรรมและไม่เห็นความสำคัญของศีลธรรมเพราะความโลภโกรธหลงเข้าครอบงำจิตใจความคิดอ่านและความประพฤติหลายอย่างซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่วความผิดได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับแล้วพากันประพาศติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกระส่ำระสายเหมือนจนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตมีดมนลงไปพวกเราชาวพุทธจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังต้องยึดหลักการให้มันคงที่จะไม่ทำอะไรๆ ที่ชั่วที่เสื่อมต้องกล้าบอกระงับที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความดีเป็นความถูกต้อง และเป็นธรรมเพื่อให้ผลความประพฤติดีปฏิบัติชอบบังเกิดเพิ่มพูนขึ้นและคำจูนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมทรุดหากให้กลับฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ

จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วนและในโลกปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าศาสนานั้นมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมากพฤติกรรมทางศาสนาเป็นองค์ประกอบภายในโครงสร้างพฤติกรรมที่สามารถกำหนดรูปแบบทางการแสดงออกต่างๆของมนุษย์ได้เช่นความเชื่อความศรัทธาค่านิยมต่างๆอันเป็นวิถีที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติอยู่ในสังคมเหล่านี้มีบทบาทต่อการแสดงออกที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองให้เกิดการสร้างสรรคอื่นๆการเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดการตัดสินใจแม้แต่การเสริมสร้างในการเลือกสมาชิกในสังคมนอกจากนี้เรายังพบว่าศาสนามีบทบาทต่อด้านพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคมและสามารถบันดาลใจให้มนุษย์เปลี่ยนพฤติกรรมด้านต่างๆเช่นเศรษฐกิจการเมืองสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น (วาริญา ภาวภูตานนท์ ฦมหาสารคาม, 2545 : 1-2)

ด้วยปัญหาที่กล่าวมาเบื้องต้น สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 5,914 หน่วยทั่วประเทศ (โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ,ออนไลน์, 25 ตุลาคม 2560) โดยเป็นการดำเนินการร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีศีลธรรม และคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนทุกเพศทุกวัยได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิตครอบครัวชุมชนและสังคมโดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริมและสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ได้ประทานโอวาทไว้เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกันสังคมนั้นๆคือประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุขเมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่าหมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 76 จังหวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คัดสำเนา : 5)

อำเภอศรีวิสัย เป็นอำเภอแห่งหนึ่งของจังหวัดบึงกาฬซึ่งคณะสงฆ์ของอำเภอศรีวิสัยมีการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งมีรูปแบบการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์เพื่อในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบและแนวคิดของการดำเนินการตามโครงการด้วยพิจารณาเห็นว่าถ้าบุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของขั้นต้นกับการรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนา รวมถึงหลักธรรมต่างๆที่สนับสนุนการรักษาศีล 5 ย่อมจะทำให้สามารถประพฤติตนอยู่ภายในกรอบของศีล 5 จนกระทั่งสามารถรักษาศีล 5 ได้อย่างสมบูรณ์ และเพื่อได้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสืบต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
2. เพื่อศึกษาการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ ตำบลนาสะแบง อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาใน 2 วิธี คืออาศัยเอกสารต่างๆและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) คือคัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาททั้งภาษาบาลีและภาษาไทย

2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่เอกสารงานวิจัยหนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

3) ศึกษาข้อมูลภาคสนามจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 30 รูป/คน

2. วิธีการเก็บข้อมูล

1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิเก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับภาษาไทยพุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถาใช้ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

2) ข้อมูลทุติยภูมิเก็บข้อมูลจากหนังสือตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3) ข้อมูลภาคสนามใช้วิธีสร้างชุดคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างในสังคมปัจจุบันตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูลในเรื่องรูปแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลนาสะแบง อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬจำนวน

30รูป/คนซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักดังนี้

3.1) กลุ่มบรรพชิต ประกอบด้วยพระสังฆาธิการ

ก. เจ้าคณะอำเภอศรีวิสัย	จำนวน	1 รูป
ข. เจ้าคณะตำบล	จำนวน	1 รูป
ค. เจ้าอาวาส	จำนวน	5 รูป

3.2) กลุ่มชาวพุทธ ประกอบด้วย

ก. ชำราชกรที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5	จำนวน	5 คน
ข. ชาวพุทธทั่วไป 1 ตำบล 9 หมู่บ้าน	จำนวน	18 คน
รวมทั้งหมด	จำนวน	30 รูป/คน

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต เข้าร่วมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชน

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้งแล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว

5. วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอแบบพรรณนา (Descriptive)

4. สรุปผลการวิจัย

ศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับความประพฤติที่ดีงามและการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริตได้แก่ศีล 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขศีล 5 ประการนี้เรียกว่าหลักมนุษยธรรมแปลว่าธรรมสำหรับมนุษยธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์คือการไม่ฆ่าสัตว์การไม่ลักทรัพย์การไม่ประพฤติผิดในกามการไม่พูดเท็จการไม่ดื่มสุราเมรัยเพื่อความประพฤติให้ถึงความเป็นปกติทางกายวาจาคือมีความสำรวมระวังอาศัยเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากความชั่วหรือทุจริตทางกายกรรมวจีกรรมศีล 5 ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งหลายให้พ้นจากทุจริตเพื่อให้มีสติปัญญารอบคอบสามารถควบคุมจิตใจของตนเองไม่ตกในทางที่ชั่วร้ายทำให้เกิดคุณงามความดีมีเมตตากรุณาประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตธรรมมีความ

จริงใจต่อกันและกันมีความสามัคคีและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตรักในเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ที่เกิดมาร่วมโลกไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่นและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

โครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า คณาจารย์ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปลอดภัยตามสมควรอันที่ใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชนและเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็นโดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริมและสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า คณาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกันสังคมนั้นๆคือประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุขเมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่าหมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 76 จังหวัดซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่างๆเปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่โดยมี เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆในพื้นที่ร่วมขับเคลื่อนโครงการ

การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย จังหวัดบึงกาฬโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการที่ชัดเจนและมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการโครงการของประชาชนในท้องถิ่นการสร้างความเข้าใจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย ประกอบด้วย

ก. พระสังฆาธิการในเขตอำเภอเป็นกรรมการที่ปรึกษา

- ข. ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นเป็นประธานกรรมการ
- ค. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาเทศบาลของหมู่บ้านนั้นเป็นรองประธาน
- ง. ประชาชนในหมู่บ้านนั้นไม่ต่ำกว่า 3 คนไม่เกิน 5 คนซึ่งได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นเป็นกรรมการ
- จ. ให้กรรมการพิจารณาคัดเลือกบุคคลในหมู่บ้านนั้นทำหน้าที่เป็นเลขานุการและบุคคลคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการและมีศูนย์อำนวยความสะดวกอยู่ที่อาคารการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอศรีวิสัย

กระบวนการในการจัดบุคคลเข้าทำงานของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยความสะดวกและคณะทำงานทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันและมีการประชุมคณะกรรมการอำนวยความสะดวกและคณะทำงานทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันอยู่เป็นประจำ แต่มีข้อจำกัดคือบุคลากรในการสร้างความเข้าใจโครงการกับภาคประชาชนอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย บุคลากรในการบันทึกข้อมูลลงระบบออนไลน์มีน้อยและสิ่งอำนวยความสะดวกและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรผู้ดำเนินโครงการระดับล่างมีน้อยกระบวนการในการสั่งการหรืออำนวยความสะดวกนั้นทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อวางแผนกำหนดนโยบาย และวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนมีการประชุมคณะกรรมการบ่อยครั้งมีการสรุปผลการดำเนินการเป็นระยะและมีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินการให้ดีขึ้นตลอดเวลาสำหรับข้อจำกัดด้านทรัพยากรนั้นก็มีการนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการสม่ำเสมอเพื่อหาแนวทางและวิธีในการแก้ไขข้อจำกัดต่างๆให้โครงการสามารถบรรลุตามเป้าหมายได้

การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบึงกาฬ สถานศึกษาหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องภาคเอกชนชุมชนและท้องถิ่นได้แก่ 1) ร่วมกันการสนับสนุนและส่งเสริมโครงการเช่นอุดหนุนงบประมาณบุคลากรวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการดำเนินโครงการเช่นการร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมประชุมปรึกษาหารือ เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โครงการเช่นการออกสื่อโฆษณาการติดป้ายประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเว็บไซต์ เป็นต้น

4) การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการเช่นการสอดส่องดูแลโครงการการประเมินโครงการการสรุปผลโครงการและการรายงานโครงการเป็นต้น

การยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่ของโครงการการสร้างความปลอดภัยของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การยอมรับโครงการเป็นอย่างดีประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประสานงานร่วมกันจัดกิจกรรมเป็นอย่างดีเกิดความร่วมมือกันในสังคมเกิดกระแสการยอมรับของโครงการเป็นอย่างดีอาจมีบ้างในบางส่วนที่ยังเห็นว่าโครงการยังขาดความชัดเจนขาดการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างทั่วถึงและชัดเจนจึงเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องรีบดำเนินการเร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจเข้าถึงและร่วมกันพัฒนาต่อไป

กระบวนการในการบริหารงบประมาณนั้นคณะสงฆ์ให้การสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนโครงการรวมถึงหน่วยงานราชการอนุมัติงบประมาณบางส่วนในการขับเคลื่อนโครงการแต่งบประมาณที่มีนั้นน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมต่างๆต้องอาศัยเงินทุนจากทางวัดเป็นหลักและการจัดกิจกรรมที่ทางวัดและหน่วยงานราชการจัดอยู่แล้ว

คณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย ยังนำเอาหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยของประชาชนเชิงพุทธมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ผ่านมิติทางด้านหลักความถูกต้องหลักความเหมาะสมหลักความบริสุทธิ์หลักความยุติธรรมและหลักความเสียสละดังนี้

1. หลักความถูกต้องกล่าวคือผู้นำหรือผู้ปกครอง/ผู้บริหารหมู่คณะทุกระดับพึงปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลัก “ธรรม” และเว้นขาดจากการปฏิบัติ “อธรรม” ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
2. หลักความบริสุทธิ์กายวาจาใจด้วยธรรมปฏิบัติดังกล่าวและ/หรือการบริหารกิจการตลอดทั้งการบริหารราชการแผ่นดินด้วยจิตใจซื่อมือสะอาดโปร่งใสตรวจสอบได้
3. หลักความยุติธรรมกล่าวคือปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรมตามหลักนิติรัฐนิติธรรมชื่อว่า “ยุติธรรม” ให้เสมอหน้ากันไม่เลือกปฏิบัติด้วยความลำเอียง
4. หลักเมตตาปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุขกรุณาพรหมวิหารปรารถนาที่จะให้ผู้ที่มิทุกข์ให้พ้นทุกข์

แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอศรีวิสัย จังหวัดบึงกาฬ การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอศรีวิสัย จังหวัดบึง

ภาพเพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นคือการพัฒนาทางด้านศีลให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายอย่างมาประกอบการประพฤติปฏิบัติที่มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจาการไม่ก้าวล่วงศีลได้นั้นจะต้องอาศัยการงดเว้นเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอยู่เป็นนิจเพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่างๆเป็นศีลที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจสามารถพัฒนาให้สุจริตทางกายวาจาทำให้การแสดงออกมาในทางสังคมมีแต่เกื้อกูลและสร้างสรรค์คือประกอบด้วยเมตตาธรรมมีหิริโอตตปะชื้อสัจธรรมสุจริตธรรมพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสันติคือความสงบสันติภายในและความสงบสันติภายนอกมีกติกากฎระเบียบในการดำเนินชีวิตปราศจากทุกข์และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

เมื่อบุคคลประพฤติปฏิบัติตามหลักของหลักศีล 5 โดยเคร่งครัดคือการไม่ฆ่าสัตว์การไม่ลักทรัพย์เป็นต้นคือการอาศัยเจตนาจงใจความตั้งใจเป็นเครื่องงดเว้นเป็นผู้ขัดเกลาจริตนิสัยพฤติกรรมด้วยหลักเบญจศีลเบญจธรรมคือดังกล่าวแล้วอันบุคคลได้กระทำแล้วพัฒนาประพฤติปฏิบัติตามหลักศีล 5 ย่อมเป็นผู้ประกอบด้วยเมตตากรุณามีความละเอียดใจมีหิริและโอตตปะชื้อมีความซื่อสัตย์สุจริตอริยมรรคมีองค์ 8 ประการย่อมพัฒนาเกิดขึ้นที่ละเล็กที่ละน้อยจนสามารถพัฒนาเป็นอริศีลสิกขาอริจิตสิกขาและอริปัญญาสิกขาย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติในธรรมทั้งหลายพฤติกรรมของบุคคลย่อมโน้มเข้าสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระนิพพานอย่างน้อยที่สุดก็สามารถพัฒนาพฤติกรรมเข้าเป็นพระอริยบุคคลขั้นต้นในทางพระพุทธศาสนากล่าวคือ “อริยบุคคล” หมายถึงบุคคลผู้ประเสริฐได้บรรลุสังขารมได้บรรลุธรรมตั้งแต่ขั้นพระโสดาบันเป็นต้นไปซึ่งเป็นผู้เข้าสู่กระแสพระนิพพานพระพุทธศาสนาถือว่าสภาวะความเป็นมนุษย์มีความเหมาะสมที่สุดต่อการขัดเกลาพัฒนาจิตใจเพื่อให้บรรลุถึงความสุขหรือประโยชน์สูงสุดของชีวิตกล่าวคือความหมดกิเลสอันเป็นรากเหง้าของความชั่วทั้งปวงได้ซึ่งคุณสมบัติด้านการเพิ่มพูนกุศลในจิตใจของอริยบุคคลโดยการศึกษาและปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่เรียกว่าภาวนาอันเป็นหลักครองชีวิตของผู้พัฒนาตนผู้รู้เท่าทันชีวิตไม่หลงงมงายมุ่งผลสำเร็จคือความสุข

การประยุกต์ศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นคือการพัฒนาทางด้านศีลให้เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายอย่างมาประกอบการประพฤติปฏิบัติคือความสงบสันติภายในและความสงบสันติภายนอกมีกติกาก

กฎระเบียบในการดำเนินชีวิตปราศจากทุกข์และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความ
พ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ 5 เป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของ
มนุษย์ในพระพุทธศาสนามีเนื้อหากว้างขวางครอบคลุมหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม
จริยธรรมผู้ศึกษาและปฏิบัติควรนำศีล 5 ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยปรับใช้กับพฤติกรรมของ
มนุษย์ว่าเหมาะสมอย่างไร

2) ผู้ศึกษาควรรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันสังคมมนุษย์มักแสดงออกผ่านการ
กระทำอยู่ในขอบเขตของปัญหานั้นๆ อย่างไรและผลกระทบต่อพฤติกรรมนั้นส่งผลต่อสังคมอย่างไร
บ้าง

3) การประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันควรศึกษาให้
เหมาะสมกับปัญหาแต่ละประเด็น

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(45 เล่ม). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มันเกียรติ โกศลนริวัติน. (2541). ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่

1. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

นฤมล มาร์คแมน. (2543). มนุษย์และความเป็นจริงของชีวิตในทัศนะของพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รังสรรค์แสงสุข และคณะ. (2545). ความรู้คู่คุณธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จำลอง ดิษยวณิช. (2544). **จิตวิทยาของความดับทุกข์**. เชียงใหม่ : บริษัท กลางเวียงการพิมพ์ จำกัด.

วาริญา ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2545). **จิตวิทยาพุทธศาสนา**. สำนักพิมพ์ชีวาภิวัฒน์.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). **พระไตรปิฎกศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รายวัน.

บุญมี แทนแก้ว. (2547). **พระพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โอ.เอ. พรินต์ติ้งเฮ้า.

วสิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรม.

พระเทวินทร์ เทวินโท. (2544). **พุทธจริยศาสตร์และจริยธรรม**. ผู้พิมพ์คุณนงลักษณ์ครุฑแก้ว. 2544.

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ,[ออนไลน์] <https://www.sila5.com/detail/index>, (25ตุลาคม 2560)

สุพัตรา สุภาพ. (2549). **ปัญหาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่20. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.(อัตสำเนา). **คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”**